

O POZADINSKOM OBEZBEĐENJU ODBRAMBENE OPERACIJE

Odbranu u eventualnom ratu karakterisaće paralelno izvođenje odbrambenih dejstava sa pripremama i izvođenjem aktivnih radnji (protivnapada i protivudara) koji će, po sadržaju i karakteru, imati sve odlike napada. Uzajamna povezanost napada i odbrane postavlja zahteve da se pozadinsko obezbeđenje odbrambene operacije prilagodi uslovima takvih borbenih dejstava. To prilagođavanje sastojalo bi se od mera i postupaka koji bi (kroz plan pozadinskog obezbeđenja odbrambene operacije) sigurno i jednovremeno obezbeđivali potrebe snabdevanja i zbrinjavanja jedinica i u odbrambenim i u napadnim dejstvima.

Pozadinsko obezbeđenje aktivnih dejstava u sklopu odbrambene operacije razlikuje se od organizacije i pozadinskog obezbeđenja napada. Dok se za napadnu operaciju pozadina i sistem snabdevanja prilagođavaju od samog početka, za aktivna dejstva na koja se prelazi iz odbrane (u celini ili na pojedinim delovima fronta) postojeća organizacija i sistem snabdevanja prilagođavaju se potrebama protivnapada ili opšteg napada, što je uvek različito. Pri tome se polazi od opšte situacije i stanja pozadinskih jedinica u momentu kad je doneta odluka za aktivna dejstva, tj. imaju se u vidu uslovi u kojima su se našle operativne i pozadinske jedinice na završetku odbrambenih dejstava.

Aktivnost borbenih dejstava u procesu izvođenja odbrane i priprema manevra (pregrupacija snaga radi promene težišta odbrane, izvlačenje jedinica na ugroženim pravcima ili smena onih koje su pretrpele gubitke i sl.) neizostavno će zahtevati da se zadaci pozadinskog obezbeđenja odbrambene operacije izvršavaju u pokretu. To će uticati na raspored pozadinskih jedinica i ustanova u pripremnom i izvršnom periodu operacije, te će biti nužno da raspored pozadinskih jedinica zadovolji potrebe snabdevanja jedinica pri jednovremenom izvođenju odbrane i napada.

U vezi s ovim, pri rasporedu pozadinskih jedinica u odbrani neće biti moguće strogo se pridržavati propisanih normi o udaljenosti i rasporedu pozadinskih jedinica od prednjeg kraja odbrane. Ovo će se naročito odnositi na pozadinu operativnih jedinica (korpusa i armije). Raspored elemenata pozadine biće nužno usaglasiti s merama i postupcima jedinica u toku izvođenja planiranog manevra. Na pojedinim odsecima fronta, gde se predviđa izvođenje elastičnih

defanzivnih dejstava i eventualni manevar unazad, ešeloniranje pozadinskih jedinica i ustanova trebalo bi da bude dublje, kako bi se izbeglo njihovo često premeštanje, što bi se negativno odrazilo na redovnost snabdevanja snaga neposredno angažovanih u borbi, a posebno na lečenje i zbrinjavanje ranjenika, kao i na izvršenje drugih zadataka.

Početni raspored pozadinskih jedinica korpusa i izvora za snabdevanje korpusnih jedinica trebalo bi da obezbedi izvršenje zadataka pozadinskog obezbeđenja odbrambene operacije najmanje za 2—3 dana, bez njihovog pomeranja. Ovakav period stalnosti obezbeđuje najminimalnije potrebe lečenja ranjenika koje ograničuju i sprovode sanitetski odredi korpusa, kao i mogućnost opravke četvrtog stepena pojedinih borbenih sredstava.

Iz istih razloga trebalo bi da stalnost rasporeda pozadinskih jedinica i ustanova armije i armijske oblasti, u toku izvođenja odbrane, iznosi 4—5 dana.

Složenost borbenih dejstava i zahtevi koje će nametati operativno-taktička situacija u smislu primene raznih oblika manevra i brzine u njihovom ostvarenju, zahtevaće da pozadina u što kraćem vremenu izvrši zadatke materijalnog obezbeđenja određenog manevra. Složene zadatke pozadinskog obezbeđenja snaga, koje jednovremeno izvode, u sklopu odbrambene operacije, više vidova borbenih dejstava, zahtevaće veliku pokretljivost pozadine. A ona će se moći obezbediti samo ako pozadinske jedinice raspolažu savremenim i brojnim transportnim sredstvima i za redovni dotur i evakuaciju, i za obrazovanje rezervi transportnih vozila na kojima bi se držala materijalna sredstva, koja bi se prema zahtevima operativnog manevra mogla brzo uputiti angažovanim jedinicama.

Sirina i dubina odbrambene zone, u kojoj će se izvoditi odbrambena operacija korpusa — armije, obuhvatiće veliko prostranstvo. Analogno tome će i zemljište u tim zonama (u pogledu komunikativnosti i reljefa) ispoljavati različite uticaje na pozadinsko obezbeđenje (na dotur i evakuaciju). Sem toga, i neprijatelj će rušiti komunikacije i kontaminirati pojedine prostorije da bi sprečavao pokrete i manevre branioca. Stoga će biti nužno da se pozadinske jedinice osposobe za kombinovani transport (pomoću točkaša, guseničara, helikoptera i aviona). Jednorodan transport u formaciji pozadinskih jedinica neće moći u odbrambenim, a ni u napadnim dejstvima zadovoljiti potrebe snabdevanja i evakuacije u operativnim jedinicama. Biće neophodno da pozadina bude isto toliko pokretna i sposobna za manevar koliko i jedinica za čiji račun radi.

Pre svega, korpus — armiju će sačinjavati raznorodne jedinice (pešadijske, motorizovane, brdske, oklopne, raketne, itd.), koje će prema svojoj nameni i taktičko-tehničkim mogućnostima borbene tehnike izvoditi dejstva na različitom zemljištu i u raznim vremenskim uslovima.

Na primer, brdske i planinske jedinice, u sastavu korpusa — armije, pretežno će izvoditi odbranu na teže prohodnom zemljištu, s vrlo ograničenim brojem komunikacija (a i njih neprijatelj može

vrlo brzo porušiti, kontaminirati i za duže onesposobiti za saobraćaj). Da bi se obezbedilo neprekidno pozadinsko obezbeđenje ovih jedinica, bilo bi potrebno da pozadina armije ima u svom sastavu 2—3 eskadrile helikoptera veće nosivosti, koje bi se mogle pridavati korpusima sa brdskim i planinskim jedinicama. (Ove eskadrile trebalo bi angažovati za dotur najkritičnijih materijalnih sredstava od skladišnih grupa, odnosno odeljaka skladišnih grupa, do brigadnih baza ili neposredno do bataljona — divizionu.) Svakako, dotur i evakuaciju pomoću helikoptera trebalo bi organizovati i u situacijama koje iz bilo kojih razloga onemogućavaju celishodnu upotrebu drugih transportnih sredstava.

Oklopne jedinice i samohodna artiljerija dejstvovala na brdsko-manevarskom i ravničastom zemljištu i van komunikacija, po raskvašenom zemljištu i kad sneg bude dostizao debljinu i do 50 cm. Dotur materijalnih sredstava automobilskim transportom do ovih jedinica bio bi otežan a nekad i nemogućan, što nameće potrebu da i pozadinske jedinice raspolažu transportnim sredstvima istih taktičko-tehničkih osobina. Znači, nužno je uvođenje transportnih sredstava sa gusenicama u formacije pozadinskih jedinica za dotur i evakuaciju.

Napadač će normalno raspolagati većim brojem nuklearnih i hemijskih sredstava od branioca. Znatno deo tih sredstava verovatno će odvojiti za dejstvo po objektima u dubini odbrambene zone korpusa — armije, kao što su komunikacijska čvorišta, rejoni razmeštanja pozadinskih jedinica i ustanova, skladišnih grupa i odeljaka skladišne grupe. Izvesno je i da će pozadina operativnih jedinica u odbrani biti jače izložena atomskim i hemijskim udarima nego u napadu. Zbog toga bi u odbrani trebalo posebnu pažnju posvetiti što svestranijoj zaštiti pozadine od dejstva neprijateljskih sredstava za masovno uništavanje. Zaštitu pozadine od dejstva nuklearnog i hemijskog naoružanja moguće je obezbediti, pre svega, rastresitim rasporedom i maskiranjem rejonu rasporeda pozadinskih jedinica, ustanova i materijalnih rezervi, kao i maksimalnim korišćenjem zaštitnih svojstava zemljišta i pravovremenim uređenjem skloništa za ljudstvo, transportna i materijalna sredstva.

Radiološko i hemijsko izviđanje, koje organizuje komanda korpusa — armije, trebalo bi da obezbedi, kako operativnim tako i pozadinskim organima, stalno poznavanje radiološke i hemijske situacije radi preduzimanja sanitetsko-higijenskih i profilaktičkih mera.

Planiranje i izvršenje dotura i evakuacije većim transportnim kolonama normalno se neće moći izvoditi, jer je izvesno da će avijacija napadača biti vrlo aktivna u dejstvu po komunikacijama koje vode iz dubine ka frontu, a biće ređi slučajevi da će korpus — armija moći da odvoji deo snaga avijacije za obezbeđenje i zaštitu transportnih jedinica. Iako je pravilo da se dotur i evakuacija vrše noću, ukoliko situacija zahteva obavljajuće se i danju, no, onda samo pojedinim vozilima ili manjim grupama vozila.

Materijalno obezbeđenje. Izrazita aktivnost u odbrani uslovljavaće znatno veću potrošnju materijalnih borbenih sredstava, u

prvom redu municije i goriva. Prilikom planiranja potrošnje ovih sredstava treba se rukovoditi potrebama potrošnje za odbrambena i aktivna dejstva i na osnovu toga naći aritmetičku sredinu koja će izražavati brojnu količinu ovih sredstava, potrebnih za obezbeđenje odbrambene operacije u uslovima kad se cilj operacije izvršava kombinovanim dejstvima.

Jedan od osnovnih uslova za brzo zadovoljavanje materijalnih potreba je, sem održavanja popunjenosti, i elastično ešeloniranje materijalnih sredstava. To se može postići stvaranjem većih rezervi, približavanjem kritičnih materijalno-borbenih sredstava (artiljerijske, minobacačke, tenkovske i pav-municije, goriva i dr.) jedinicama, doturanjem mešovitih kompleta, kao i pogodnim rasporedom zaliha i njihovim razmeštajem.

Operativne formacije trebalo bi da raspolažu pokretnim materijalnim rezervama. Količine pokretnih materijalnih rezervi, na stepenu korpusa — armije, trebalo bi da budu bar tolike da obezbede jednodnevne potrebe u municiji, gorivu i hrani polovine jedinica. Nedostatak pokretnih rezervi kod operativnih jedinica negativno bi se odrazio na brzinu priprema i izvođenje manevra, na brzo iskorišćavanje povoljne situacije za prelaz u aktivna dejstva, kao i u postizanju operativno-taktičkog iznenađenja.

Da bi se, u eventualnom ratu nadoknadili veliki materijalni gubici usled dejstva nuklearnih i drugih sredstava za masovno uništavanje, prvenstveno po rejonima rasporeda pozadinskih jedinica i materijalnih sredstava, poseban značaj imalo bi formiranje materijalnih pokretnih rezervi.

Situacija koja je stvorena na završetku perioda odbrane predstavlja osnovu za organizaciju pozadinskog obezbeđenja protivnapada, protivudara ili napada. Iz ovog ne treba izvoditi zaključak da treba sačekati završetak odbrambenih dejstava u celini ili na pojedinim delovima fronta gde se planiraju aktivna dejstva, da bi se otpočelo s organizacijom pozadine za protivnapad, protivudar ili napad. U svakom slučaju, da bi se obezbedila aktivna dejstva potrebno je pre završetka odbrane početi s organizacijom pozadine.

Komandant korpusa — armije, u procesu izvođenja odbrane, stvara plan za prelaz u aktivna dejstva kad utvrdi da se odbrana odvija povoljno. Na bazi komandantovog plana za angažovanje jedinica u tim dejstvima i odluke, pomoćnik komandanta za pozadinu treba da preduzme odgovarajuće mere i primeni postupke za materijalno obezbeđenje planiranih aktivnih dejstava. On, na osnovu elemenata dobijenih od komandanta korpusa — armije, donosi odluku o načinu organizacije pozadine i pozadinskom obezbeđenju u skladu sa zahtevima prelaska u drugi vid borbenih dejstava.

Pozadinsko obezbeđenje aktivnih dejstava u sklopu odbrambene operacije organizovaće se i sprovođiti u različitim situacijama. Na primer:

kad se odbrana završava u zahvatu prvog odbrambenog pojasa i sa ove dubine se prelazi u aktivna dejstva, tada će u pozadinskom smislu biti potrebne samo neke izmene u dotadašnjem sistemu

organizacije pozadine i pozadinskog obezbeđenja. One će se prvenstveno odnositi na izmenu prioriteta u doturu pojedinim jedinicama ili prioriteta u vrsti materijalnih sredstava — analogno tome i na evakuaciju, da bi se jedinice, određene za aktivna dejstva, što brže rasteretile od ranjenika i drugih sredstava;

kad se odbrana završava na drugom ili trećem odbrambenom pojasu i u aktivna dejstva se prelazi iz zadnjeg dela odbrambene zone, rad na pozadinskom obezbeđenju novog vida dejstva biće daleko obimniji i složeniji. Prvobitni sistem organizacije pozadine biće narušen, materijalna sredstva (municija, gorivo) u znatnim količinama utrošena, a to će zahtevati velike napore i znatno vreme da bi pozadinski organi obezbedili snage određene za protivnapad — protivudar. U ovoj situaciji formacijske pozadinske jedinice taktičkih i operativnih sastava, usled pretrpljenih gubitaka, verovatno ne bi mogle da izvrše obimne zadatke pozadinskog obezbeđenja ukoliko se ne ojačaju pozadinskim snagama i sredstvima više komande. (Znači, nužno je blagovremeno stvarati rezerve u okviru pozadine.)

Pošto se protivnapad i protivudar izvode po načelima napada, to će se ova dejstva izvoditi uzastopno po fazama (to su: pripremni period, sa prethodnim dejstvima — prvenstveno vatrenim udarima i period izvođenja aktivnih dejstava). Prema tome, načelno, jedinice će biti sposobne za prelazak iz odbrane u napad (u odnosu na popunjenost municijom i gorivom) ako količina borbenih i materijalnih sredstava omogućava da jedinica izvrši bliži zadatak, odnosno prvu etapu. Za združene sastave taktičkih i operativnih jedinica ovo vreme izvođenja aktivnih dejstava bilo bi najmanje dva dana, jer se ne može računati na česte doture dok jedinice izvode aktivna dejstva (nije moguće tako brzo utovarivati i istovarivati kritični materijal, niti bi pozadinske jedinice mogle u potrebnoj meri koristiti komunikacije, na kojima će, kad se krene u napad, prioritet imati sredstva podrške, rezerve i drugi ešeloni).

Za brz rad u ovakvim uslovima, pored ostalog, bilo bi potrebno da u sastavu pozadine postoje formacijske inžinjerijske jedinice sa kvalitetnom mehanizacijom, sposobne za brzo osposobljavanje i izgradnju puteva; verovatno će biti teško za ove zadatke izdvajati inžinjerijske jedinice namenjene inžinjerijskom obezbeđenju i podršci borbenih dejstava.

Skladišne grupe, odeljci skladišnih grupa i samostalna skladišta, trebalo bi obezbediti mehaničkim sredstvima koja povećavaju brzinu rada (dizalicama, kranovima i sl.) Bez primene mehanizacije potrebno je oko 40 ljudi za utovar i istovar jednog borbenog kompleta divizije (pri radu od 10 do 14 časova), što je očigledno veoma sporo, naročito kad je u pitanju utovar i istovar municije. Za brzu popunu jedinica gorivom i mazivom od prvorazrednog značaja biće intervencija rezervi više komande.

Velika dinamičnost odbrane povećava ulogu održavanja tehničkih sredstava i ističe zahtev da se borbena tehnika što brže opravljaja i vraća u „stroj“. Ovo će znatno povećati ulogu tekućeg i delimičnog remonta. Generalni remont gubi na značaju, jer ne obezbeđuje boje-

vu gotovost jedinica. Jedinice za tehničko održavanje najcelishodnije bi bilo pridati snagama na težištu dejstava da bi se oštećena tehnika opravljala na mestu; zbog naglih promena situacije verovatno će biti nemoguće izvlačiti oštećena sredstva, a time će gubiti na značaju formiranje stanica za remont oštećene tehnike u mestu.

Usvojeni principi da se jedinice u odbrani snabdevaju prehrambenim artiklima iz mesnih sredstava, koja se nalaze u odbrambenim zonama operativnih i taktičkih jedinica, verovatno će biti potrebno menjati. U ratu sa upotrebom sredstava za masovno uništavanje posledica će biti i uništenje ili kontaminacija zaliha hrane (upotrebom nuklearnih, hemijskih i bioloških sredstava). Upotreba zatrovane hrane ponekad će biti mogućna ili nakon dekontaminacije, ili dužeg stajanja. Radovi na dekontaminaciji su dugotrajni (za ovo organi pozadine taktičkih, a ni operativnih jedinica, neće imati dovoljno vremena zbog tempa dejstva, pa se može zaključiti da bi snabdevanje hranom jedinica u odbrani trebalo organizovati kombinovano — doturom iz dubine i korišćenjem mesnih sredstava.

Pošto taktičke jedinice raspolažu pokretnim rezervama namirnica za nekoliko dana, koje mogu biti kontaminirane, potrebno je pozadinske organe snabdeti instrumentima za otkrivanje kontaminacije i obučiti ih u dekontaminiranju.

Poseban problem predstavljaće snabdevanje jedinica vodom, utoliko izrazitije jer se voda redovno koristi iz mesnih izvora, što u eventualnom ratu, bar delimično, neće biti moguće. Pozadinske jedinice bi trebalo da raspolažu ljudstvom i opremom za kontrolu pijaće vode i da su snabdevene cisternama kapaciteta bar za podmirenje jednodnevnih potreba jedinica.

Sanitetsko zbrinjavanje. Sve do pojave sredstava za masovno uništavanje napad je otpočinjao vatrenim udarima po prednjem delu odbrambene zone, koji se metodično prenosio u dubinu, pa je većih sanitetskih gubitaka prvenstveno bilo u taktičkoj dubini odbrambene zone. U eventualnom ratu napad će početi jednovremenim dejstvom sredstava za masovno uništavanje po celoj dubini odbrambene zone.

Znači, biće nužno da sanitetske ustanove, u odbrambenoj operaciji, zbrinu ranjenike i bolesnike jednovremeno na čitavoj dubini operativnog rasporeda korpusa — armije. Prema tome, i raspored sanitetskih jedinica i ustanova treba ešelonirati po dubini, još u početnom rasporedu, saglasno ešeloniranju jedinica u okviru operativnog rasporeda korpusa — armije.

Težište sanitetskog zbrinjavanja treba da se poklapa s težištem odbrane, ojačavanjem snaga na težištu sanitetskim jedinicama pretpostavljene komande ili pružanjem obimnije pomoći pokretnim sanitetskim ekipama koje se, po potrebi, upućuju na rad u sanitetske ustanove potčinjenih jedinica.

Usled jake i vrlo efikasne vatre napadača i izrazito aktivnih dejstava koji će karakterisati savremenu odbranu, neminovni će biti i veliki gubici branioca. Realno je pretpostaviti da će u takvim uslovima sanitetske ustanove taktičkih i operativnih jedinica teško moći

da pruže potrebnu pomoć svim ranjenima i povređenima. Ovo bi se moglo ublažiti ako bi se sanitetska obrada ranjenika svela na takvu meru koja bi omogućila njihovu evakuaciju. U divizijskim i korpusnim sanitetskim ustanovama ne bi trebalo zadržavati ranjenike na lečenju (predviđeno je da se u diviziji zadrže ranjenici čije se ozdravljenje očekuje za 5—8 dana a u korpusu 10—15 dana). Ove ranjenike bilo bi pogodno evakuisati u posebne centre za lečenje koji bi se mogli formirati pri armijskim bolničkim grupama ili pri najbližim sanitetskim ustanovama koje su u nadležnosti vojnoteritorijalne komande.

Ovakvim sanitetskim zbrinjavanjem u procesu izvođenja odbrane obezbedila bi se elastičnost i mogućnost manevra sanitetskim jedinicama i ustanovama divizije i korpusa pri prelasku iz jednog u drugi vid borbenih dejstava.

Rukovođenje pozadinom u odbrani. Sve složeniji uslovi rukovođenja savremenom armijom, zasićenost tehnikom i predviđeno masovno trošenje materijalnih sredstava u izvođenju borbenih dejstava, povećavaju odgovornost komandanta i svih starešina u pitanjima pozadinskog obezbeđenja jedinica.

Komandant jedinice, u pripremnom i izvršnom periodu operacije, dužan je da usmerava rad pozadine kao sastavnog, organskog dela jedinice. Pri planiranju operacije komandant reguliše osnovna pitanja organizacije i rada pozadine. Od posebnog je značaja postavljanje zadataka organima pozadine i uputstava kako izvršavati zadatke pozadinskog obezbeđenja u skladu sa usvojenim merama i postupcima planiranog manevra u procesu izvođenja odbrane.

U procesu procene situacije komandant utvrđuje i popunjenost i obezbeđenost jedinica materijalnim sredstvima i potrebama za operaciju, zatim stanje pozadine i njene mogućnosti (ovo je neophodno da bi se donela pravilna odluka i jedinicama postavili realni zadaci). U odluci komandant jasno izražava osnovne zadatke pozadine i usklađenost ostvarivanja njenih zadataka sa izvođenjem usvojenog manevra. Na osnovu komandantove odluke rad pozadine se usklađuje s planom izvođenja operacije i zadacima jedinica.

Polazeći od odluke komandanta, predviđenih naprezanja u toku borbenih dejstava, sopstvenih mogućnosti i mogućnosti i namera neprijatelja, organi komande treba da obezbede najvažnije podatke organima pozadine da bi detaljno isplanirali pozadinsko obezbeđenje operacije (gde smanjiti a gde povećati materijalna sredstva, prioritet dotura u pripremnom i izvršnom periodu operacije, procenat gubitaka u ljudstvu i tehnici, vreme korišćenja važnih komunikacija, itd.).

Pozadinskim službama, jedinicama i ustanovama neposredno rukovodi pomoćnik komandanta za pozadinu. U toku odbrane biće karakteristično za neposredno rukovođenje pozadinom da će biti nužno jednovremeno sprovesti pozadinsko obezbeđenje kod jedinica čija su odbrambena dejstva u toku i organizovati pozadinsko obezbeđenje jedinica koje prelaze u aktivna dejstva. U ovakvim situacijama bilo bi celishodno formirati dve (da ih tako nazovemo) radne

grupe u okviru pozadine, od kojih bi se jedna bavila organizacijom i izvršavanjem zadataka pozadinskog obezbeđenja jedinica čija su odbrambena dejstva u toku, a druga zadacima pozadinskog obezbeđenja jedinica koje su planom operacije predviđene ili prema razvoju situacije angažovane u aktivnim dejstvima.

Znači, rukovođenje pozadinom trebalo bi tako postaviti da obezbeđuje elastičnost rada ove službe u toku cele operacije. Službe pozadine treba da budu spremne da izvršavaju zadatke materijalnog obezbeđenja i sanitetskog zbrinjavanja pod svim uslovima borbene situacije. Pri ovom posebno dolazi do izražaja elastičnost koja treba da se, pored ostalog, ogleda u stvaranju većih ili manjih rezervi u okviru svake službe, radi brzog rešavanja nastalih i nepredviđenih problema materijalnog obezbeđenja i snabdevanja jedinica.

Pravilno rukovođenje pozadinom predstavlja najvažniji preduslov za neprekidno i efikasno snabdevanje i zbrinjavanje jedinica. Rukovođenje treba da obezbedi racionalno korišćenje svih raspoloživih snaga i sredstava u okviru pozadine i njenu sigurnost u uslovi-
ma upotrebe nuklearnih i drugih sredstava za masovno uništavanje, a to uslovljava i da sve starešine posvete punu pažnju organizaciji pozadine.

Pukovnik
Ilija JURIC